

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ОПТИМАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Грінчук І. О., аспірант

Постановка проблеми. Формування оптимальної структури виробництва є однією із основних умов ефективності функціонування підприємств у ринковому середовищі. Необхідність реорганізації колективних сільськогосподарських підприємств призвела до створення в Україні виробничо-господарських структур ринкового типу, конкурентоспроможність і успішність функціонування яких обумовлюється, зокрема, вибором оптимальної структури виробництва.

Враховуючи значну кількість методів та підходів до проблеми оптимальності виробництва, для різних типів фермерських господарств вибір критеріїв, напрямків формування оптимальної структури має визначальне значення. Розрахунок оптимального варіанту структури виробництва з урахуванням функціональних взаємозв'язків між основними показниками діяльності підприємств в плані визначення кількісного співвідношення всіх виробничих ресурсів і міри інтенсивності їх використання на сьогодні залишається особливо актуальним для всіх сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень. На даний час у вітчизняній та світовій науці значний внесок у вивчення питань формування оптимальної структури зроблений такими вченими, як Андрійчук В.Г., Бакаєв О.О., Благун І.С., Бойко В.І., Вітлінський В.В., Гайдуцький П.І., Кадієвський В.А., Камінський А.Б., Клименюк М.М., Коновал І.А., Наконечний С.І., Олексюк О.С., Онищенко О.М., Саблук П.Т., Савіна С.С., Старостіна А.О., Трегобчук В.М., Хорунжий М.Й., Ястремський О.І. та ін.

Однак наукові дослідження, присвячені проблемам моделювання оптимальної структури виробництва фермерських господарств є не повністю досконалими і потребують подальшого доопрацювання. Розробка оптимальних варіантів формування виробничих структур на основі використання методів оптимізації є актуальною задачею на сучасному етапі розвитку ринкових відносин.

Мета, об'єкт та методика дослідження. Метою дослідження є критичний огляд існуючих моделей формування оптимальної структури виробництва сільськогосподарських підприємств. Об'єктом дослідження є процеси оптимізації виробничої структури фермерських господарств. Методологічною та теоретичною основою дослідження є системний метод пізнання соціально-економічних процесів та явищ. У ході наукового дослідження використано діалектичний, абстрактно-логічний методи (теоретичні і методологічні узагальнення та аналізу результатів дослідження інших науковців); монографічний (для вивчення особливостей формування виробничої структури фермерських господарств); розрахунково-конструктивний та порівняння (аналіз і оцінка структури виробництва різних за типом фермерських господарств).

Результати дослідження. Проблема формування оптимальної структури виробництва сільськогосподарських підприємств пов'язана з вирішенням цілої низки методологічних і практичних питань. Економічне обґрунтування оптимальної структури

виробництва сільськогосподарських підприємств передбачає, насамперед, аналіз структури сільськогосподарських угідь, сучасного стану родючості ґрунтів, продуктивності природних кормових угідь, а також аналіз економічного стану підприємства, його територіальне розміщення, особливості транспортних умов, забезпеченості трудовими і матеріально-технічними ресурсами.

Задачу формування оптимальної виробничої структури фермерських господарств можна розв'язати за допомогою двох груп взаємозв'язаних економіко-математичних моделей: 1) інформаційні моделі; 2) оптимізаційні моделі.

Інформаційна група моделей є основою для побудови оптимізаційної моделі і включає в себе моделі ефективності використання ресурсів сільськогосподарських підприємств та моделі ефективності виробництва продукції за галузями [3].

До моделей ефективності використання ресурсів можна віднести моделі фондівіддачі, матеріалоємності і продуктивності праці, а до моделей ефективності виробництва продукції за галузями – моделі урожайності культур і продуктивності тварин. Оптимізаційна модель формування виробничої структури сільськогосподарських підприємств дозволить визначити найраціональніше поєднання всіх видів діяльності сільськогосподарських підприємств, розв'язавши тим самим проблему максимізації прибутків.

Для розробки механізму удосконалення виробничої структури необхідно визначити систему критеріїв оптимальності структури виробництва фермерських господарств, тобто основний показник якості роботи системи оптимального функціонування об'єктів. В основу побудови критеріїв ступеня досконалості структури виробництва на сільськогосподарських підприємствах покладено множинність визначених цілей, тому система містить багато критеріїв. Основними з них є економічний, екологічний та соціальний, інші є похідними.

Оптимізація виробничої структури фермерських господарств за економічним чинником передбачає оцінку рівня впливу вдосконалення співвідношення галузей на показники економічної діяльності суб'єкта підприємництва. Соціальний критерій визначає сукупність впливу досліджуваного явища на покращення соціальної ситуації на селі. Екологічний критерій передбачає оцінку взаємозв'язку між оптимізацією структури виробництва та змінами у процесах природно-ресурсного відтворення [2].

В процесі оптимізації провідну роль відіграє ефективність. Виробничий оптимум передбачає повне використання залучених у виробництво ресурсів протягом усього його циклу. За однакових умов більша сукупна економія ресурсів виробництва, затрачених на отримання певного економічного результату, тобто більша ефективність, означає наближення процесу виробництва до оптимального режиму, менша економія, тобто менша ефективність, визначає відхилення від такого режиму.

При формуванні моделі оптимізації структури виробництва фермерських господарств задаються змінні, що виражають економічні категорії їх функціонування та обмеження: за земельними, трудовими ресурсами, за агротехнічними вимогами, по кормовому балансу, по визначенню кількості необхідної техніки, за капітальними вкладеннями, а також обмеження для меж, в яких можна визначати значення окремих змінних.

Важливим чинником забезпечення оптимальності структури сільськогосподарського виробництва є наявність комплексної, економічно обґрунтованої системи цін і ціноутворення, оскільки ціновий механізм є визначальним у регулюванні взаємовідносин між всіма учасниками ринку. Для формування оптимальної структури виробництва фермерських господарств необхідна інформація про динаміку та прогноз зміни економічної ситуації в сільськогосподарському виробництві.

Висновки. Застосування комплексу економічних, екологічних та соціальних показників оптимальності структури виробництва фермерських господарств дозволить оцінити та спрогнозувати динаміку розвитку таких господарств, а також надасть змогу оцінити економічну ефективність різних типів виробничих структур з точки зору їх конкурентоспроможності в ринкових умовах. Реалізація економіко-математичних моделей

оптимізації структури виробництва фермерських господарств дозволить збалансувати рослинництво і тваринництво, збільшити обсяги продукції і раціонально перерозподілити виробничі ресурси.

Використані джерела інформації

1. Бурик А. Ф. Організація і функціонування фермерських господарств: навч. посібник / П. К. Бечко, А. Ф. Бурик, І. А. Бутило; за ред. В. О. Єщенка та А. Ф. Бурика. – К.: НІЧЛАВА, 2007. – 400 с.
2. Довганюк О. І. Удосконалення галузевої структури виробництва у сільськогосподарських підприємствах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / О. І. Довганюк. – Житомир, 2008. – 20 с.
3. Мушеник І. М. Моделі та методи формування оптимальної структури та розмірів виробництва сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / О. І. Довганюк. – Київ, 2007. – 20 с.